

TAVASTKENGÄN KYLÄSUUNNITELMA

2017–2020

TAVASTKENGÄN MAA- JA KOTITALOUSSEURA RY

2017

Sisällys

Esipuhe.....	3
1 Maisema ja sijainti	4
2 Historiaa	6
3 Nykytilanne.....	8
3.1 Asukkaat	8
3.2 Palvelut.....	10
3.3. Infrastrukturi.....	10
3.4 Elinkeinot.....	10
3.4 Vapaa-ajan toiminta	13
3.5 Järjestöt ja yhdistykset	14
4. Taustatietoa kehitystyölle	14
4.1 Tavastkengän kyläkysely 2016.....	14
4.2 Tavastkengän SWOT-analyysi	20
5. Toimenpiteet Tavastkengän kehittämiseksi.....	21
5.1 Varainkeruu	21
5.2. Toteutetut hankkeet	22
5.4. Kansainvälinen toiminta	24
5.3. Tulevat hankkeet.....	24
Lopuksi	26
Lähteet	27
Kirjallisuus	27

Kannen kuva: Maisema Tavastkengän Alipäystä Makkomäeltä kohti Keskikylää. Kuvannut Matti Leiviskä
18.8.2009.

Esipuhe

Tämä kyläsuunnitelma ei ole lajissaan Tavastkengän ensimmäinen, vaan suunnitelmallisella kehittämistyöllä on kylässä jo pitkät perinteet. Tavastkenkä oli mukana Oulun yliopiston maantieteen laitoksen kylätutkimuksessa 1980-luvun alussa. Sen pohjalta syntyi Anita Keräsen pro gradu -tutkielma *Tavastkengän kylä. Väestö, elinolosuhteet ja kyläyhteisö*. Tutkimuksessa kylä todettiin hyvin maatalousvaltaiseksi (66 % asukkaista sai elantonsa maa- ja metsätaloudesta) mutta elinvoimaiseksi. Vahvuutena nähtiin kehittyvän ja teollistuvan kirkonkylän läheisyys. Tärkeimpänä kehittämiskohteena pidettiin vesijohtoverkon saamista.

Seuraavan kerran Tavastkengästä tehtiin yliopistotason tutkimusta 2000-luvun alussa, jolloin kylä oli mukana ProAgria Oulun ja Oulun yliopiston Asu kylässä! -hankkeessa. Sen tavoitteena oli löytää keinoja säilyttää kylä elävänä ja laatia maankäytön suunnitelma yhdessä kyläläisten kanssa. Tässä suunnitelmassa tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi nousivat mm. kylänraitti ja Kurkelanjärven ympäristö.

Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran toimesta kyläsuunnitelmaa ryhdyttiin ensimmäisen kerran laatimaan vuonna 2010, jolloin tehtiin mm. kysely kylän vakituisille ja vapaa-ajanasukkailla. Kyläsuunnitelma kirjoitettiin lähes valmiiksi, mutta kun Pyhännän kunta päätti lakkauttaa Tavastkengän koulun syksyllä 2010, tuntui suunnittelutyöltä pudonneen pohja pois ja työ keskeytettiin. Myöhemmin suunnitelmaa varten kirjoitetut tekstit julkaistiin osana Tavastkengän kylähistoriaa (2012), koska ne antoivat hyvän kuvan kylän tuolloisesta tilanteesta. Vaikka suunnitelma sellaisenaan jäi julkaisematta, otettiin kyläkyselyn tulokset seuraavien vuosien toiminnan pohjaksi ja monet esiin nostetut kehittämiskohteet ovat toteutuneet.

Nykyisen suunnitelman taustalla on uusi tilanne, johon viime vuosien tapahtumat ovat kylän tuoneet. Palvelut ovat kaikonneet ja kaikki kehittäminen on siirtymässä yhä enemmän kyläläisten omalle vastuulle. Kyläyhdistys onkin toteuttanut monia kehittämishankkeita, mm. Kurkelanjärveen ja Kylätaloon liittyen. Lähiaikojen suurin kysymys on koulukiinteistön tulevaisuus. Todennäköistä on, ettei nykyinen tilanne jatku pitkään vaan edessä on kaksi vaihtoehtoa: kunta myy koulukiinteistön yksityiselle ja sen käyttö kyläläisten yhteisenä tilana päättyy, tai kyläyhdistys ottaa koulukiinteistön vastuulleen ja ryhtyy kehittämään sitä.

Tavastkengän kehitys on jälleen kerran tienhaarassa. Kylällä on monia vahvuuksia, selkeitä mahdollisuuksia kehittämiselle ja myös osaamista erilaisten hankkeiden toteuttamiseen. Lopulta onkin kyläläisistä itsestään kiinni, tartutaanko kylän vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin vai jätetäänkö ne käyttämättä. Taantumisen tapahtuu mitään tekemättä, mutta kehitys vaatii toteutuakseen aina kovaa työtä.

Tavastkengän Männikössä 3.2.2017

Matti Leiviskä

Puheenjohtaja

Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura ry

1 Maisema ja sijainti

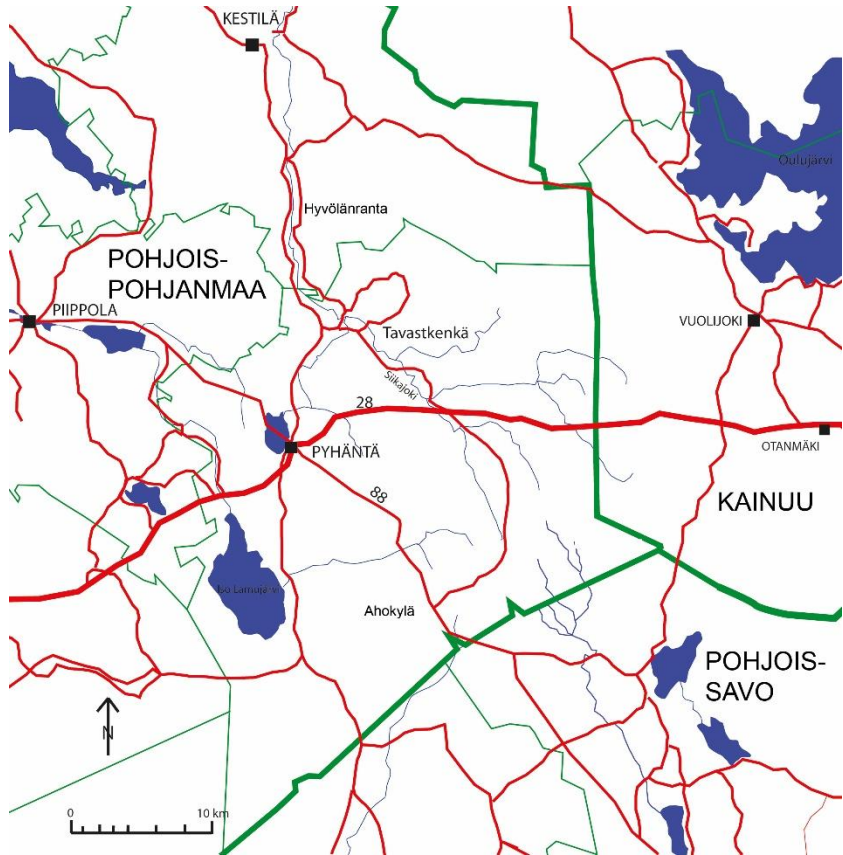
Tavastkengän kylä sijaitsee Pyhännän kunnassa, Pohjois-Pohjanmaalla, Savon ja Kainuun rajalla. Tavastkenkä on suurin Pyhännän sivukylistä.

Matkaa kuntakeskukseen on Tavastkengän keskustasta noin 12 km. Lähimmistä kaupungeista matkaa Kajaaniin on noin 70 km, Iisalmeen 90 km ja Ouluun 120 km. Tavastkengän naapurikylät ovat Pyhännän kirkonkylä, Ahokylä ja Siikalatvan Hyvölänranta.

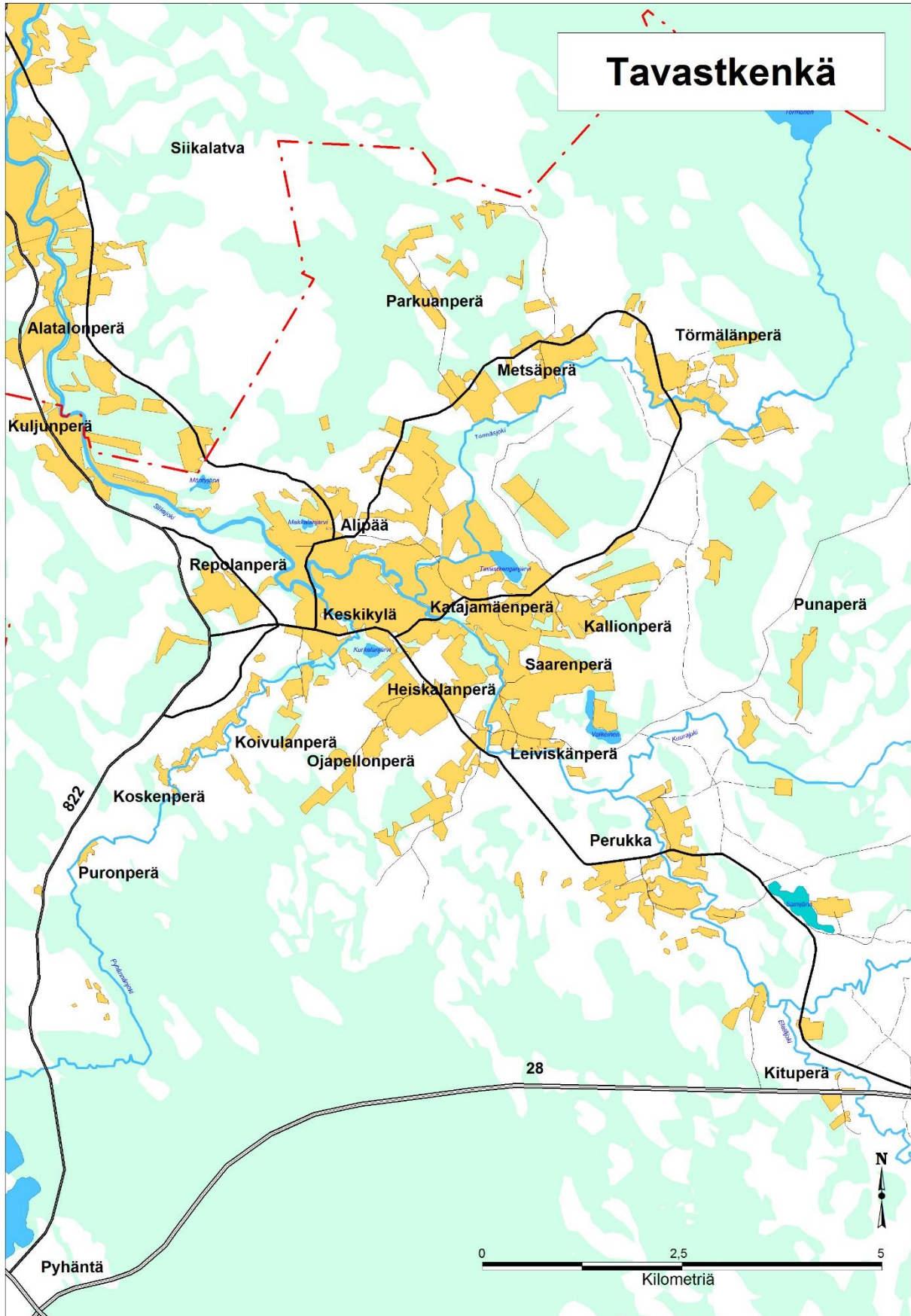
Maastonmuodoiltaan Tavastkenkä poikkeaa selvästi sitä ympäröivästä alavasta Pohjanmaasta. Kylän maisemat ovat mäkiä ja

kumpuilevia, ja erilaisia pienvesistöjä, kuten jokia, puroja, järviä ja lampia, on runsaasti. Kyläkuvaan kuuluvat laajat peltoaukeat, joita joet ja mäeltä toisella kipuavat kylätiet halkovat.

Tavastkengän asutus on kehittynyt vuosisatojen aikana Siikajokea ja sen sivuhaaroja seuraillen. Taloja ei kuitenkaan ole rakennettu aivan jokien rannoille vaan lähimpien mäkiä päälle ja etelänpuoleisille rinteille. Tämän vuoksi Tavastkenkä on eräänlainen Pohjanmaan jokivarsiasutuksen ja savo-kainuulaisen mäkiäasutuksen välimuoto. Kylän talot ja tilakeskukset sijoittuvat yleensä yksittäin mäkiä päälle, omien viljelystensä keskelle. Vanhojen kantatilojen ympärille on kehittynyt aikojen saatossa muutamien talojen ryppäitä eli periä. Kylän keskusta, Tavastkengäntien ja Törmälänperäntie risteykseen, kehittyi 1940- ja 1950-luvulla tiiviimmin asuttu kylänraitti, jonka varrelle kylän palvelut sijoittuivat.

Kuva 1 Tavastkengän sijainti. Piirtänyt Esa Haataja.

Kuva 2 Tavastkengän yleiskartta. Piirtänyt Matti Leiviskä.

2 Historiaa

Vanhimmat ihmisasutuksen merkit nykyisen Tavastkengän alueelta ovat yli 9000 vuoden takaa. Tuolloin Itämeren edeltäjä, Ancyclusjärvi, ulottui noin 100 metrin korkeudelle nykyisestä merenpinnasta. Se muodosti Tavastkengän kohdalle pari kilometriä leveän ja useita kilometrejä pitkän merenlahden, joka seuraili nykyistä Siikajoen laaksoa. Tämä lahden rannalle kylän ensimmäiset asukkaat asettuivat. Yleensä heidän asuinpaikkansa sijaitsivat eteläpuoleisille rannoille, lähelle merenlahteen laskevien jokien suita. Usein nämä paikat olivat samoja, joihin myös vanhin historiallisen ajan asutus ensimmäisenä sijoittui. Elantonsa nämä

Kuva 3 Näkymä Tervolankankaan laidasta kohti Siikajoen ja Törmäsjoen muodostamaa laaksoa. Kevättulvan aikaan saa aavistuksen siitä, miltä kylän maisemat ovat näyttäneet kivikaudella, kun meri lainehti alla olevassa laaksossa. Kuvannut Matti Leiviskä 29.4.2012.

kivikauden ihmiset saivat ilmeisesti kalastuksesta ja hylkeenpyynnistä. Kivikauden asutuksen jäänteinä kylästä on löydetty yli 60 kivikautista esinettä ja toistakymmentä kivikautista asuinpaikkaa. Tavastkenkä onkin suurin kivikautisten löytöjen keskittymä koko Siikajokilaaksossa.

Meri vetäytyi nykyisen Tavastkengän alueelta noin 7000 eKr. Tämän jälkeiseltä ajalta on vain vähän varmoja tietoja. Ilmeisesti asutus jatkui pienempien vesistöjen rantamilla. Merkittävin asutuksen jatkumisesta kertova jäännös on kylän etelälaidalta löytyvä Lohipuron pyyntikuoppa-alue. Tämä metsäpeurojen pyyntiin käytetty, yli 100 pyyntikuopan järjestelmä on voinut olla käytössä kivikaudelta aina rautakaudelle saakka, jopa historiallisen ajan kynnykselle asti. Sitä käyttivät todennäköisesti myös saamea puhuneet metsälappalaiset, joita alueella asui ennen suomenkielisen väestön saapumista. Heistä on jäänyt lukuisia merkkejä seudun paikannimistöön. Luultavasti kylän nimikin juontuu saamen kielestä, esimerkiksi kantasaamen sanoihin *tevē* 'pohjoinen, länsi' ja *kiente* 'niitty'. Tavastkengän alkuperäinen merkitys voisi siis olla 'Pohjoisniitty', mikä ehkä viittasi metsäpeurojen kesälaidunalueisiin. Kylää ympäröivät laajat suoalueet ovat tänäkin päivänä merkittäviä metsäpeurojen kesälaitumia.

Ensimmäiset kirjalliset tiedot Tavastkengän asukkaista ovat 1500-luvun puolivälistä. Viimeistään vuosina 1566–1567 kylässä oli neljä vakituisesti asuttua ja viljeltyä tilaa. Näistä ensimmäisistä asukkaista kolme perhekuntaa oli sukunimiensä perusteella lähtöisin Savosta ja yksi Karjalasta. Kylännimi kirjattiin ensimmäisen kerran veroluetteloon vuonna 1572 muodossa *Tauasth känghämäki*. Kylän ensimmäiset vuosisadat olivat monien nälkä- ja tautivuosien, sotien ja hävitysten aikaa. Asukkaat kuolivat moneen kertaan lähes sukupuuttoon, mutta kaikista vaikeuksista huolimatta elämä jatkui. Elanto saatiin pienten peltojen ja muutaman lehmän ohella tervanpoltosta, joka oli lähes pääelinkeino kylän asukkaille.

Tavaskenkä alkoi kehittyä nopeammin vasta 1700-luvun lopulta lähtien. Kun kylässä oli 1700-luvun alkupuolella vain parikymmentä asukasta, kasvoi väkiluku 1800-luvun alkuun mennessä jo 300:een. Seuraavan sadan vuoden aikana väkiluku yli kaksinkertaistui reiluun 700 henkeen ja ylitti lopulta 1000 asukkaan rajan. Tämä tarkoitti noin puolta Pyhännän kunnan silloisista asukkaista. Tästä johtuen kunnan yritys- ja yhdistystoiminta keskittyi paljolti Tavastkengälle, jonne perustettiin niin kunnan ensimmäisen yksityinen kauppa (1899), osuuskauppa (1912) kuin osuuspankkikin (1916). Pienimuotoista teollisuustoimintaa edustivat Leiviskän vesimylly ja osuusmeijeri. Kylän kansakoulu perustettiin vuonna 1898, jolloin se oli nykyisen Pyhännän alueen toinen koulu. Elantonsa kylän asukkaat saivat pääasiassa maa- ja metsätaloudesta.

Suomen sisällissotaan 1918 muutamat Tavastkengän miehet osallistuivat suojeluskunnan riveissä sekä toimimalla vanginvartijoina Oulussa. Paikallisesti sota näkyi erityisesti elintarvikepulana. Kylän viimeiset nälkävuodet koettiin tuolloin ja pettuleipää syötiin yleisesti.

Toisen maailmansodan aika muodostaa Tavastkengän, kuten koko Suomen historiassa, vedenjakajan, sillä sen aikana maailma muuttui monin tavoin. Kymmeniä kylän miehiä kaatui talvi- ja jatkosodassa sekä Lapin sodassa. Kotirintamalla puutetta oli kaikesta, niin elintarvikkeista, vaatteista kuin työvoimastakin. Naiset, lapset ja vanhuksat joutuivat tekemään tavallisesti miehille kuuluneet työt. Näistäkin vaikeista vuosista selvitettiin, mutta maailma ei enää ollut entisensä. Monet vanhat tavat, perinteet ja ajattelutavat joutuivat taipumaan ja häviämään sodan myötä ja uusi, moderni maailma alkoi löytää tietään maaseudun sivukylillekin.

Kuva 4 Tavastkengän Keskikylän raitti eli Puutteenlaakso muotoutui 1940-luvulla kylän kauppakaduksi. Kuvannut Matti Leiviskä 14.6.2012.

Toisen maailmansodan ja jälleenrakennuksen jälkeinen aika 1940- ja 1950-luvulla muodosti ehkä Tavastkengän tähänastisen kultakauden, jolloin kylä oli suurimmillaan ja sen palvelut laajimmillaan. Kylällä oli asukkaita enimmillään lähes 1100 ja kylän kahdessa koulussa yli 200 oppilasta. Tavastkengällä toimi yhtä aikaa viisi kauppa, kaksi pankkia, posti, apteekki, sivukirjasto ja kahvila.

Suuri käänne kylän kehitykseen tuli 1960-luvulla, kun koneellistuva ja tehostuva maa- ja metsätalous ei enää tarjonnut riittävästi töitä sotien jälkeen syntyneille suurille ikäluokille. Varsinkin nuoret alkoivat muuttaa nopeaan tahtiin kaupunkeihin ja jopa Ruotsiin saakka. Pyhännällä väestöpako saatiin

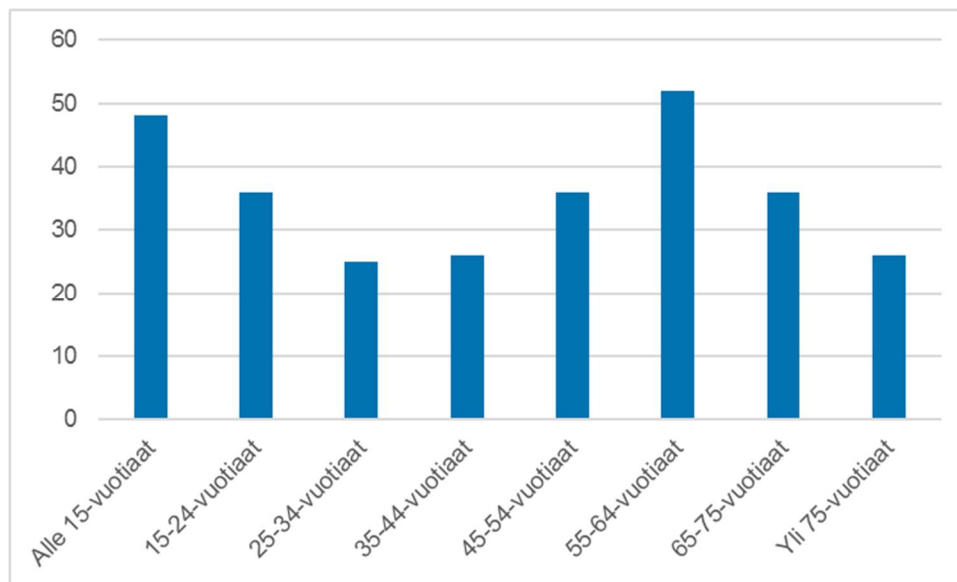
pysäytettyä teollistumisen avulla, mutta samalla kunnan asutuksen painopiste alkoi siirtyä Tavastkengältä kohti Pyhännän kirkonkylää, jonka kupeessa teollisuus kasvoi. Laskeva väestökehitys on jatkunut Tavastkengällä 1960-luvulta lähtien, välillä hidastuen, välillä nopeutuen, kunnan yleisestä väestökehityksestä riippuen.

3 Nykytilanne

3.1 Asukkaat

Tavastkengän väkiluku vuoden 2015 lopussa oli 285 henkilöä. Alla olevassa taulukossa väestö on jaoteltu ikäluokittain. Alle 15-vuotiaita asukkaita oli 48, joten heidän osuutensa oli 16,8 % (koko maassa 16,3 %). Työikäistä väestöä, 15-64-vuotiaita oli 175 eli 61,4 % (koko maassa 63,2 %). Yli 65-vuotiaita oli 62 eli 21,8 % väestöstä (koko maassa 20,5 %). Väestörakenne noudatti melko tarkasti koko maan keskiarvoja, joskin sekä alle 15-vuotiaiden, että yli 65-vuotiaiden osuus oli Tavastkengällä hieman keskimääräistä suurempi.

Lasten ja nuorten osuus väestöstä on Tavastkengällä edelleen hyvä. Myös opiskelijaikäisten eli 15–24-vuotiaiden osuus oli melko suuri, vaikka toisen asteen tai sitä korkeampaa koulutusta ei omasta kunnasta löydy. Tämä selittynee sillä, että nuoret ovat vielä opiskeluaikanaan kirjoilla kotipaikkakunnallaan ja virallisesti poismuutto tapahtuu vasta valmistumisen jälkeen. Pienimmät ikäryhmät löytyvät 25–44-vuotiaista (40–44-vuotiaita oli ainoastaan 9), joille ei ole opiskelun ja valmistumisen jälkeen löytynyt työmahdollisuuksia Tavastkengältä tai lähiympäristöstä.

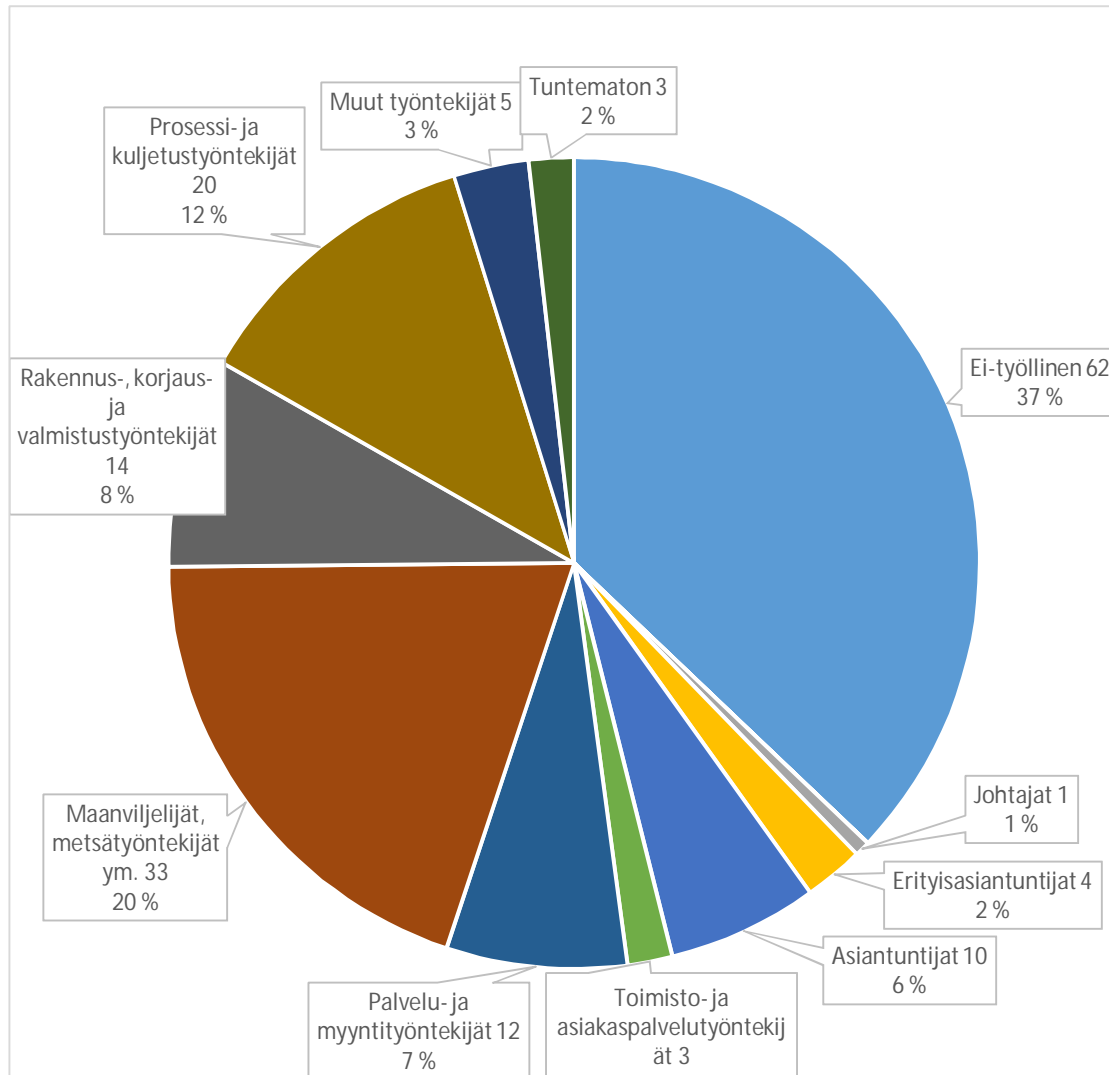

Kuvio 1 Tavastkengän väestö ikäryhmittäin 31.12.2015. Lähde: Tilastokeskus.

Kylän väestökehitys tulevaisuudessa riippuu eniten nuorimmista ikäluokista: Kuinka paljon uusia kyläläisiä syntyy ja kuinka moni heistä pystyy aikanaan opiskelemaan ja lopulta työllistymään Tavastkengälle tai lähialueelle. Mikäli kunnan työpaikkakehitys jatkuu positiivisena, voi myös muuttoliike vaikuttaa

myönteisesti kylän väestökehitykseen. Suurin mahdollisuus on paluumuuttajissa, jotka ovat syntyneet tai joiden sukujuuret ovat Tavastkengällä. Paluumuuton voimistuminen vaatii kuitenkin myös kunnan työpaikkarakenteen monipuolistumista. Kaikki eivät voi työllistyä teollisuuden palvelukseen.

Miten kyläläiset työllistyvät tällä hetkellä? Seuraavassa kaaviossa on kuvattu Tavastkengän työikäinen väestö ammattien mukaan ryhmiteltynä.

Kuvio 2 Tavastkengän 18-64-vuotias väestö 31.12.2014 ammattien mukaan. Lähde: Tilastokeskus.

Maa- ja metsätalous työllistää edelleen noin viidenneksen kyläläisistä (koko maassa vain 2,79 %). Suurempi työllistäjä on Pyhännän teollisuus, joka työllistää pääosin rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijät (yhteensä 20 %, koko maassa 18,5 %). Erilaisissa palvelu- ja asiakaspalvelutöissä on 9 % (26,85 %) ja asiantuntijatehtävissä 8 % kyläläisistä (koko maassa 37,15). He sijoittuvat sekä kunnan että teollisuuden palvelukseen. Ei-työllisten suuri määrä johtuu siitä, että luvussa ovat mukana työttömien lisäksi myös opiskelijat.

3.2 Palvelut

Entisiin aikoihin verrattuna Tavastkengän palveluvalikoima on viime vuosina kutistunut hyvin pieneksi, sillä jäljellä ovat enää sivukirjasto (kerran viikossa) ja taksi. Kyläkoulu sulki ovensa keväällä 2010 ja kioskiksi kutistunut kyläkauppa vuotta aiemmin.

Nykyisin lähin koulu, kaupat ja muut peruspalvelut, kuten terveyskeskus, apteekki ja huoltoasemat, löytyvät reilun kymmenen kilometrin päästä Pyhännän kirkonkylältä. Erikoisliikkeet ja -palvelut löytyvät esimerkiksi Pulkkilasta (45 km), Haapavedeltä (70 km), Kajaanista (75 km) tai Oulusta (120 km). Terveyspalveluissa kylälaisten asiointisuunnat ovat Pyhännän kirkonkylän ohella Haapavedellä ja Oulussa.

3.3. Infrastrukturi

Liikenteellisesti Tavastkenkä sijoittuu Kajaani–Kokkola-tien (valtatie 28) ja Pyhäntä–Kestilä–Temmes-tien (seututie 822) muodostamaan kolmioon. Nämä isommat tiet ovat tällä hetkellä hyvässä kunnossa. Seututie 822 päällystettiin uudestaan kesällä 2016. Tavastkengän alueelle on lisäksi kolme yhdystieksi luokiteltua maantietä: Tavastkengäntie (18513), joka on osittain päällystetty, sekä Törmälänperäntie (18516) ja Punaperäntie (18514), jotka ovat sorateitä. Muut kylän tiet ovat yksityisteitä.

Kyläkyselyssä suurin osa vastanneista piti teiden kuntoa huonona. Parantamisen varaa on myös teiden kesä- ja talvikunnossapidossa. Kaikkein huonoimmaksi arvioitiin ovat kevyen liikenteen olosuhteet: pienet lapset joutuvat kulkemaan kerhoihin ja harrastuksiin samoja teitä pitkin kuin isot traktorit ja muut työkoneet.

Pyhännän Vesi Oy:n omistama vesijohtoverkko ulottuu suurimpaan osaan kylästä ja Siikalatvan Keskuspuhdistamon siirtoviemäri kattaa suuren osan Keskikylästä ja Alipäästä. Kyläkyselyssä vesihuollon toimivuus arvioitiin hyväksi.

Tavastkengän sähköverkosta vastaa Loiste Oy. Sähköt toimivat kyläkyselyn perusteella hyvin.

Tavastkengällä on yksi tietoliikennemasto. Kuuluvuuskarttojen perusteella suurimpien operaattorien 4G-yhteydet toimivat suuressa osassa kylää hyvin. Myös kyläkyselyssä yhteyksiin oltiin enimmäkseen tyytyväisiä.

Siikaverkko Osuuskunta rakensi Tavastkengälle valokuituun perustuvat laajakaistayhteydet kesällä 2014. Kuitu on saatavilla käytännössä koko kylän alueella. Valokuidun ansiosta kylän tietoliikenneyhteydet ovat tällä hetkellä erinomaiset, mikä näkyy myös kyläkyselyn vastauksissa.

3.4 Elinkeinot

Maatalous on edelleen Tavastkengän merkittävin elinkeino ja tärkeä osa kyläkuva. Nykyiset aktiivitalat ovat entistä selvemmin yrityksiä, jotka tarvitsevat ulkopuolista työvoimaa ja joiden liikevaihto voi olla huomattavan suuri. Aktiivitalojen määrä on vähentynyt 2000-luvulla alle puoleen edellisen vuosikymmenen

tilanteesta. Maitotiloja on tällä hetkellä 8, lihakarjatiloihin yksi, marjanviljelytiloja yksi ja kasvinviljelytiloja toistakymmentä. Isompia hevostiloja on yksi, mutta hevosia löytyy nykyisin yhä useammasta talosta. Kaikki kylän pellot ovat viljelyksessä ja uutta peltoa raivataan lähes vuosittain. Maitotilat ovat tehokkaita ja tilakohtaiset maitomäärät ovat valtakunnallisestikin korkeita. Maidon kokonaismäärä on vuosien mittaan pysynyt suunnilleen samana, mutta entistä harvempi joukko vastaa sen tuotannosta.

Kylällä toimii maatalousyrittäjien lisäksi monia muita yrityksiä, jotka on listattu alla toimialoittain:

Toimiala	Yhteystiedot
Hevosten kasvatus	Ziltas Horses Ninja Moilanen Siltasaarentie 7, 92910 Tavastkenkä 040 8486380
Hyvinvointipalvelut	Hermoratahieroja Tuulikki Halla-aho 050 542 1615
	Hermoratahieroja Paavo Kurkela Höröläntie 17, 92910 Tavastkenkä 040 5816 037 paavo.kurkela@hotmail.com http://www.paavokurkela.fi/
Kaukolämmön ja -kylmän erillistuotanto ja jakelu, energiapuun korjuu, kiinteistöhuolto	Latvaenergia Oy Pekka Kempainen Törmälänperäntie 12 B, 92910 Tavastkenkä 040 5648204
Marjanviljely ja -jalostus	Yrjänän mansikkatila Repolantie 11, 92910 Tavastkenkä 040 419 0523 http://www.yrjanan.fi/fin/
Parturit ja kampaamot	Parturi-kampaamo Soiletti Saila Leiviskä Kotikäyntejä Tavastkengällä 045 322 6882
Puunkorjuu	Haataja Paavo ja Pasi Palokankaantie 5, 92910 Tavastkenkä 0405696524

Rakennusliikkeet	Kantola Tuvat Oy Perukantie 35, 92910 Tavastkenkä 040 5044363
Sorkkahoitaja	Sorkkahoitaja Eero Kurkela Heiskalantie 3, 92910 Tavastkenkä 044 0260465
Taksipalvelut	Taksipalvelut Ville Piiponniemi Tavastkengäntie 28, 92910 Tavastkenkä 040 725 1561

Näiden lisäksi erilaista koneurakointia, kuten kaivinkonetöitä, puunajoa, viljanpuintia ja säilörehunkorjuuta, tehdään maatalouden sivuelinkeinoina. Maatilojen kesken tehdään paljon yhteistyötä koneurakoinnin ja yhteiskoneiden muodossa, mikä on paitsi taloudellisesti järkevää myös tärkeää kylän yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi.

Maatalouden merkitys tulee säilymään Tavastkengällä tulevaisuudessakin erittäin tärkeänä. Vaikka aktiivitulojen määrä edelleen laskisi, niin kokonaan viljelemättömiä peltoja tuskin nähdään jatkossakaan. Toimintaansa jatkavilla maataloilla nähdään monenlaisia ja osin ehkä uusiakin toimintamalleja. Osa tiloista laajentaa ja kasvattaa tuotantoaan. Toiset monipuolistavat toimintaansa ja keräävät tulonsa perinteisen maatalouden ohella useista eri lähteistä, esimerkiksi metsätaloudesta, koneurakoinnista tai palkkatöistä. Jotkin tilat

Kuva 5 Kylän peltomaisemaa Siikajokivarressa. Kuvannut Matti Leiviskä 16.8.2005.

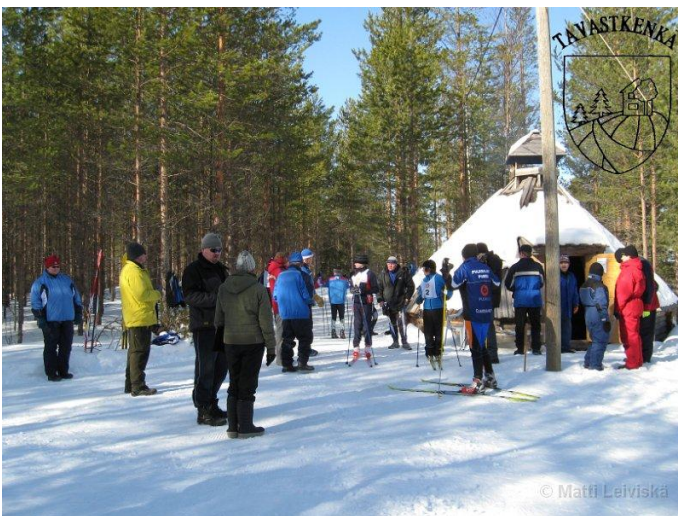
voivat löytää aivan uuden tuotantosuunnan ja erikoistuvat siihen. Monipuolinen tilarakenne, jossa on monen kokoisia ja useita eri tuotantotapoja edustavia tiloja, on eduksi kylän kehitykselle. Olisi myös toivottavaa, että toimintansa lopettaville tiloille löytyisi lopulta jatkajia esimerkiksi tilakaupoilla, ellei jatkajaa löydy omasta perhepiiristä. Tällaisiakin tapauksia kylällä on viime vuosina nähty. Toisaalta tyhjentyneistä navetoista voisi muokata toimitiloja muullekin yritystoiminnalle.

3.4 Vapaa-ajan toiminta

Tavastkengällä tarjolla oleva vapaa-ajantoiminta vaihtelee vuosittain ja vuodenaikojen mukaan. Omatoimisille harrastuksille, kuten metsästykselle, kalastukselle, marjastukselle, hevosharrastukselle ja yleensä luonnossa liikkumiselle kylässä on erinomaiset mahdollisuudet. Entiseltä kyläkoululta löytyvät liikuntasali, kuntosali ja luistelukenttä. Koulun läheisyydessä on valaistu pururata, jossa on talvisin kunnan ylläpitämä hiihtolatua. Radan vieressä on myös kota nuotiopaikkoineen.

Järjestettyä vapaa-ajantoimintaa tarjoavat kyläläisille etenkin Jokihelmen kansalaisopisto, Pyhännän vapaa-aikatoimi, Siikalatvan seurakunta ja Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura. Harrastustoiminta keskittyy entisen Tavastkengän koulun tiloihin, jossa toimintaa on lähes päivittäin:

Järjestetty vapaa-ajan toiminta Tavastkengällä vuonna 2016				
Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai
Käsityöpiiri	Sivukirjasto		Seurakunnan varhaisnuorten kerho	Nuorisotila
Lasten ja nuorten kuvataidekoulu				

Kuva 6 Kylähiihdot Tavastkengällä. Kuvannut Matti Leiviskä 25.3.2012.

Säännöllisten tapahtumien lisäksi kyläyhdistys järjestää useita kertoja vuodessa monenlaista toimintaa, mm. talkoita, kyläiltoja, kyläkävelyitä ja pyöräretkiä. Kylätalon kunnostustöiden merkeissä talkooporukka on kokoontunut joka lauantai pian kahden vuoden ajan. Vakiintuneita tapahtumia Tavastkengällä ovat esimerkiksi Siikalatvan Urheilijoiden järjestämä Tavastkenkä-hölkä toukokuussa, MTK-Pyhännän saunailta heinäkuussa, Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran järjestämä Perttulin lauluilta elokuussa ja Tavastkengän Metsästysseuran

hivripeijaiset marraskuussa. Kolmen vuoden välein järjestetään Tavastkengän kyläpäivät, joiden järjestelyihin osallistuvat tavalla tai toisella suuri osa kyläläisistä. Tapahtumat keskittyvät Kylätalolle ja koulun tiloihin.

3.5 Järjestöt ja yhdistykset

Tavastkengän yhteisenä kyläyhdistyksenä toimii Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura ry. Tämä yhdistys syntyi vuonna 1990, kun Tavastkengän Maamiesseura ja Maa- ja kotitalousnaiset yhdistyivät. Maamiesseura oli perustettu vuonna 1913, joten kyläyhdistyksen juuret yltävät yli sadan vuoden päähän.

Kyläyhdistyksen lisäksi Tavastkengällä toimivat tuottajayhdistys eli MTK-Pyhäntä, jonka jäsenistä suurin osa on tavastkenkäsiä, ja Tavastkengän Metsästysseura, jonka jäsenenä on paljon myös vapaa-ajanasukkaita ja muualla asuvia maanomistajia. Näiden kolmen yhdistyksen kesken on paljon yhteistoimintaa ja yhteisiä tapahtumia. Jäsenistökin on pitkälti sama, mutta kaikille kolmelle yhdistyksellä on selvästi oma tehtäväkenttensä ja tarpeensa.

4. Taustatietoa kehitystyölle

Seuraavaksi esiteltävä kooste vuoden 2016 kyläkyselystä on laadittu Kylillä kelpaa -hankkeen toimesta tammikuussa 2017. Hankkeen rahoittajat on lueteltu alla.

4.1 Tavastkengän kyläkysely 2016

TAUSTAA

Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura päätti syksyllä 2016 aloittaa kyläsuunnitelman työstämisen kylän kehittämisen tueksi. Kyläsuunnitelma tulee sisältämään kylän keittämisen suuntaviivat vuosille 2017–2020. Suunnittelutyön pohjaksi seura toteutti marras-joulukuussa 2016 kyläkyselyn, johon saatiin 51 vastausta, mikä on erinomainen tulos peilattuna koko kylän vakituiseen asukasmäärään, joka on noin 300 henkeä. Kyselyyn pystyi vastaamaan sekä sähköisesti että kirjallisesti, valtaosa vastauksista saatiin netin kautta. Kyselyn tulokset esiteltiin seuran yleisessä kokouksessa yhdessä uuden kyläsuunnitelman kanssa alkuvuodesta 2017. Kyselyn työstämisessä tehtiin yhteistyötä Haapaveden – Siikalatvan seutukunnan Kylillä kelpaa –hankkeen kanssa.

KYSELYN TULOKSIA

Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista reilu puolet eli 56 % oli naisia ja vastanneiden ikä jakaantui kohtalaisen tasaisesti 21 – 60 –vuotiaiden kesken.

Kyselyyn vastanneet ikäluokittain		
Alle 20	2	4 %
21–30 vuotta	8	16 %
31–40 vuotta	10	20 %
41–50 vuotta	11	22 %
51–60 vuotta	9	18 %
61–70 vuotta	7	14 %
71–80 vuotta	3	6 %
yli 80 vuotta	0	0 %

Valtaosa vastaajista eli 70 % oli kylän vakituisia asukkaita, vapaa-ajanasukkaita oli 24 % ja " muita " oli 6 %. Tähän viimeiseen ryhmään kuuluivat todennäköisimmin kylän entisiä asukkaita, jotka seuraavat kylän tapahtumia ja haluavat myös osallistua sen kehittämiseen.

VÄESTÖÖN JA ASUMISEEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Tyytyväisyys kylään asuinpaikkana oli ilmeinen, kun lähes 95 % vastanneista oli väittämän "Kylällä on hyvä asua" kanssa samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Myös naapuriapu koettiin toimivaksi. Näkemys väestökehityksestä jakoi hieman vastauksia. Eri mieltä tai täysin eri mieltä väittämästä "kylän väestönkehitys on elinvoimaista" oli noin 35 % vastaajista. Kuitenkin noin 65 % näki asian positiivisessa valossa ja oli sitä mieltä, että Tavastkengän väestön kehitys on elinvoimaista. Huomattava enemmistö (n. 94 %) oli sitä mieltä, että kylälle tulee hankkia uusia asukkaita. Uusien asukkaiden hankkimisen helpottamiseksi kannatettiin tonttitarjonnan selvittämistä ja tonttimarkkinoinnin tehostamista.

Vapaa sana liittyen kylän väestö- ja asumisasihin

Vapaassa sanassa todettiin, että palveluiden heikentyminen ja vuokra-asuntojen puute vaikeuttivat kylällä asumista. Autottomien haasteisiin esitettiin kimpakkyytimahdollisuuksien järjestämistä. Edelleen pohdittiin syitä, miksi nuoret eivät jää kylälle aikuistuttuaan; mietittiin, auttaisiko myytävien ja/tai vuokrattavien asuntojen kartoittaminen tätäkin seikkaa. "Kaikki tyhjillään olevat, asumiskelpoiset talot pitää kartoittaa ja kysyä niitä myyntiin tai vuokralle. Samoin pitää kartoittaa tonttitarjontaa, kunnassa on kova pula asunnoista ja tonteista, joten nyt on hyvä tilaisuus saada asukkaita sivukylillekin." Uudeksi käytännöksi ehdotettiin, että Maa- ja kotitalousseura voisi toivottaa uudet asukkaat tervetulleeksi.

ELINKEINOTOIMINTAAN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Kyselyyn vastaajat olivat kahta mieltä siitä, että kyläläisille on riittävästi työpaikkoja: reilu puolet olivat tyytyväisiä työpaikkojen määrään ja vajaa puolet kaipasi niitä lisää. Sen sijaan uusien yritysten saaminen kylälle koettiin lähes yksimielisesti tärkeäksi. Luonto- ja perinnekohteita toivottiin kehitettävän

matkailuyrittäjyyden tueksi (n. 80 % vastaajista kannatti ehdotusta) ja yritysten tehokkaampaa markkinointia niin kyläläisille kuin muillekin toivottiin. Vastaajien kiinnostus ostaa yksityisiä koti- ja kiinteistöpalveluita jakaantui kahtia; reilu puolet vastaajista (59 %) ei osoittanut kiinnostusta palveluihin. Kuitenkin 19 vastaajaa harkitsisi em. palveluiden hankintaa yksityiseltä tarjoajalta.

Vapaa sana liittyen kylän elinkeinoasioihin

Elinkeino toiminnan piristykseksi kaivattiin mm. kirppistä, kierrätyskeskusta ja kotileipomoa. Tuottajilta toivottiin ruokarinkiä, josta voisi hankkia vaikkapa liha- ja maitotuotteita (varsinkin terni- ja juustomaito), leivontatuotteita ja juureksia. Maataloustuottajalta annettiin kiitosta siitä, ettei kyläläiset valita kausiluontoisista töistä, jotka saattavat aiheuttaa hajuhaittoja tai liikennöintiä. Palvelu- ja matkailuyrittäjyydelle katsottiin olevan pieniä mahdollisuuksia, joskin yksi vastaaja epäili olisiko alueella kuitenkaan tarpeeksi vetovoimatekijöitä matkailulliseen toimintaan. Hyvät tietoliikenneyhteydet nähtiin etätöiden mahdollistajana, toisaalta todettiin, että tärkeintä kylän kannalta on, että työpaikkoja löytyy runsaasti Pyhännän teollisuudesta jatkossakin. Yhteistyötä toivottiin kehitettävän yli kylä- ja kuntarajojen, esim. Hyvölänrannan kanssa ja koulun tehokkaampaa hyödyntämistä esitettiin. Joutilaiden rakennusten toivottiin virittävän uudenlaista (yritys)toimintaa.

PALVELUIHIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Palvelu-teemassa tiedusteltiin eri-ikäryhmien palveluihin liittyviä asioita. Päivähoitoon oltiin kohtalaisen tyytyväisiä, joskin vajaa 40% olisi toivonut siihen parannusta. Koululaisten iltapäivähoito jakoi vastaajat tyytyväisten (48,9 %) ja ei niin tyytyväisten leiriin (51,2 %) sen sijaan koululaiskuljetuksiin oltiin tyytyväisiä; vain noin viidennen vastaajista oli sitä mieltä, että niissä olisi parantamisen varaa. Vanhuspalveluiden osalta enemmistö vastanneista oli palveluihin tyytyväisiä. Julkiset liikenneyhteydet koettiin huonoiksi, sen sijaan kutsutaksi- ja asiointiliikenne koettiin hyvin järjestetyksi. Kyläkauppaa kylälle toivoi reilu 60 % vastanneista ja postinjakeluun oli tyytyväisiä selvä enemmistö (lähes 70 % vastanneista). Reilu puolet vastanneista oli sitä mieltä, seurakunta toimii kylällä aktiivisesti. Kansalaisopiston tarjontaan oltiin kohtalaisen tyytyväisiä, joskin parannusta sen toimintaan toivottiin myös. Kylän omiin harrastusmahdollisuuksiin ja -paikkoihin oltiin perustyytyväisiä, vaikkakin noin neljännes vastaajista oli sitä mieltä, että parantamisen varaa on. Kylän neljä tärkeintä palvelua olivat vastaajien mukaan kylätalo ja jääkiekkokaukalo (molemmat 52,1 %), liikuntareitit (50 %) ja kirjasto (37,5 %).

Vapaa sana liittyen kylän palveluihin

Vapaassa sanassa toivottiin kylälle jumppaa sekä vuorotyöläisten aikatauluihin sopivia kursseja ja kerhoja. Koulu ja kylätalo koettiin kylän sydämeksi ja niiden toivottiin pysyvän jatkossakin kyläläisten käytössä. Kyläkauppa tai -kioski sai kannatusta, mutta oli joku sitä mieltäkin, ettei sellainen kannattaisi. Sen sijaan ehdotettiin asiointiliikenteen, suoramyynnin, nettikaupan ja kotiinkuljetuspalveluiden kehittämistä.

Kirjastolle ehdotettiin lukupiiriä ja lisäksi toivottiin metsästysmahdollisuuksien parantamista ja metsästysseuran tilaisuuksia. Pyhännälle vievän reittilatupohjan kunnostamiselle todettiin olevan tarvetta. Eräässä vastauksessa todettiin, että "asukasmäärä on aika pieni juuri millekään palvelulle. Pitäisi pystyä luomaan sellaisia palveluita, joissa sijainti ei ole ratkaiseva tekijä ja keskittyä markkinoimaan oman alueen ulkopuolella." Mökkiläinen totesi, ettei kaipaa mitään muutoksia, koska tulee Tavastkengälle nimenomaisesti nauttimaan rauhasta.

YHDYSKUNTATEKNIikkaan LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Tiestön kunto ja kevyenliikenteen väylien kunto koettiin huonoksi. Sen sijaan vesihuoltoon ja sähköjen sekä puhelinten toimivuuteen oltiin tyytyväisiä. Myös hyvät tietoliikenneyhteydet saivat kiitosta. Kaikkiensa yhdyskuntatekniikkaan oltiin tyytyväisiä; TV-kanavien näkyvyydessä ei koettu ongelmia eikä myöskään viemäri- ja jätevesiasioissa. Vastaajia ei juurikaan innostanut ajatus naapuruston yhteisestä jätevedenkäsittelyjärjestelmästä (alle viidennes oli kiinnostunut) ja jätehuolto koettiin erittäin toimivaksi.

Vapaa sana liittyen yhdyskuntatekniikkaan

Tiestön kunnossapitoon liittyen toivottiin, että talvella kylätie aurattaisiin leveämmäksi ja lanauksia toivottiin myös tiheämpään. Yksittäisiä kommentteja oli mm. Törmälänperäntien huonoon huoltoon ja yleisesti sorateiden huonoon tienpitoon. Joku epäili, että kysymys kevyenliikenteenväylästä oli vitsi: "Hädin tuskin metrin mittaiset kerholaiset tarpoivat tienpieliä traktoreiden ja työkoneiden lomassa. Ei ole kovin turvallista!" Vaikka yleisesti oltiin tyytyväisiä tietoliikenne- ja TV-yhteyksiin, todettiin niissä olevan katkoksia, samoin sähkönjakelussa. Korkeille sähkönsiirtohinnoille toivottiin saatavan vastinetta. Arvostelua sai myös muuttunut jätehuoltosysteemi liittyen vapaa-ajanasuntoihin ja entistä systeemiä, missä jätteet sai viedä koululle, kaivattiin.

YMPÄRISTÖÖN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Kylämaisema ja yleinen siisteys koettiin miellyttäväksi. Luontokohteiden hoito ja vesistöjen kunto nähtiin myös positiivisesti; joskin noin viidennes vastaajista olisi toivonut vesistöjen kuntoa paremmaksi. Kylän rakennusten todettiin olevan kohtalaisesti hoidettu eli parannustakin tarvitaan. Maisemanhoitosuunnitelman sekä luontoreittien ja retkeilykohteiden lisäämisen kannalla oli enemmistö vastaajista.

Vapaa sana liittyen ympäristöasioihin

Kylän keskuskadun varrella olevien rakennusten siistimistä toivottiin. Yleisen ilmeen kohentamiseksi ehdotettiin tienvarsipostilaatikoiden uusimista tai maalaamista, samoin toivottiin jokaisen kiinnittävän huomiota omaan pihapiiriin, jotta niille ei kertyisi ylimääräisiä romuvarastoja. Kylälle aiemmin tehdyn maisemanhoitosuunnitelman päivittämistä esitettiin ja mm. Kurkelanjärven ympäristön hoito todettiin

kylälaisten yhteiseksi tehtäväksi. Rivitalon pensasaidan ja ympäristön siistiminen koettiin myös ajankohtaiseksi.

YHDISTYS- JA YHTEISTOIMINTAAN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

Yhdistystoiminta oli kohtalaisen tunnettua, joskin lisätiedottaminen eri yhdistysten toiminnasta on tarpeen. Erityisesti avainhenkilöiden tunnettavuutta voisi parantaa. Talkoohenki koettiin hyväksi. Tapahtumiin ja toimintaan oli keskimäärin tyytyväisiä ja ulkopuolisen hankerahoituksen hyödyntäminen koettiin tärkeäksi.

Vapaa sana liittyen yhdistys- ja yhteistoimintaan

Nuorta porukkaa kaivattiin mukaan talkoisiin ja yhteisiin rientoihin. Yhdistystoimintaan liittymisen esteeksi esitettiin se, että se sitouttaa ja kuormittaa liikaa pientä porukkaa: "Kun kerran erehdyt vapaaehtoiseksi, on sitten aina pakko osallistua kaikkiin kissanristiäisiin." Vastauksissa kuitenkin ymmärrettiin se, että mitään ei tapahdu, jos ei itse tehdä. Maa- ja kotitalousseura sai kiitosta siitä, että toimii tasapuolisesti kaikkien kylälaisten hyväksi. Kiitosta sai myös kyläpäivät ja entisöintihankkeita kaivattiin lisääkin. Kesäasukkaiden aktivoiminen mukaan koettiin tärkeäksi ja mm. ilmoitustaulun parempaa hyödyntämistä esitettiin.

KYLÄN KEHITTÄMINEN

Uusien perheiden houkuttelemiseksi ehdotettiin erillistä kampanjaa. Tärkeimmäksi kehittämisteemaksi nousi koulukiinteistön kehittäminen. Koulukiinteistön omistajuus jakoi ajatukset niin, että lähes sama määrä vastaajista oli koulun hankkimisen kannalla Maa- ja kotitalousseuran omistukseen ja toinen puoli koki nykyisen mallin parhaimpana (kunta omistaa ja vuokraa tiloja). Koulutiloja toivottiin käytettävän ennen kaikkea kerho- ja nuorisotiloiksi, kirjastoksi ja käsityö- ja kuntosalikäyttöön.

Kyläyhdistyksessä on suunniteltu useampia kehittämishankkeita tuleville vuosille. Mikä hankkeista on sinun mielestäsi tärkein?		
Tavastkengän koulukiinteistön kehittäminen	32	66,7 %
Kurkelanjärven ja sen ympäristön kehittäminen virkistyskäyttöön	7	14,6 %
Törmäsjoen Myllykosken kunnostaminen	5	10,4 %
Muu	4	8,3 %

Visio siitä, millainen Tavastkenkä voisi olla tulevaisuudessa

"Koulutilat aidosti kuntalaisten monipuolisessa käytössä, kylällä asuu lapsiperheitä ja ainakin tämän hetkiset palvelut ovat olemassa."

"Kylä olisi siisti ja tiet hyvät ajella. Kylä olisi maatalousmyönteinen, jossa tuotetaan maailman puhtainta ruokaa, on turvallinen kaiken ikäisille"

”Elävä kylä, jossa tapahtuu ja hyvän asuntotarjonnan ja työpaikkojen myötä väkiluku on lisääntynyt. Kylältä löytyy monipuolisesti harrastusmahdollisuuksia koululla ja kylätalolla ja palvelut toimivat etäyhteyksillä tai lähiseudulla.”

”Koululla toimii perinnekäsityökeskus nettikauppoineen.”

”Tavastkenkä on kiinnostava kylä, joka houkuttelee myös muualta tulevia asettumaan asukkaaksi.”

”Elinvoimainen, yhteen hiileen puhaltava ja uusiin ihmisiin ja asioihin avoimesti suhtautuva yhteisö.”

”Turvallinen, viihtyisä, kaunis ja vireä!”

Kysyttäessä, minkä kouluarvosanan kylä saa tällä hetkellä, tuli tulokseksi erittäin painotettu hyvä (91 % vastanneista antoi arvosanaksi 8-10). Vastaajista yli puolet ilmoitti olevansa henkisenä tukena kylän kehittäjille ja kehittämisessä ja viidennes vastaajista lupautui talkoilemaan. Myös tavara- tai rahalahjoituksia luvattiin. Vain yksi vastaaja ilmoitti, ettei halua olla lainkaan mukana.

KYLÄN YHTEISTOIMINTAA VITTAAVAT VÄITTÄMÄT

Kylän kehittämistä tukeva ilmapiiri koettiin hyväksi ja samalla koettiin, että kaikkien panosta ja ideoita arvostetaan. Tiedonkulun katsottiin olevan kohtalaisen hyvin toteutettu, joskin noin viidennes toivoi siihen parannusta. Oma identiteetti kyläläisenä koettiin vahvaksi ja kylän nykyiset vahvuudet ja heikkoudet tunnistettiin hyvin. Vastaajien mukaan historia ja perinteet ovat erittäin tärkeitä kehittämisen kannalta. Yksittäisten ihmisten välinen sekä yhdistysten välinen yhteistyö koettiin toimivaksi ja tulokselliseksi kuin myös suhteet kylän ulkopuolelle. Yhteiset tavoitteet koettiin löydetyksi ja kylä koettiin omatoimiseksi ja aloitteelliseksi. Myös ulkopuolisten resurssien ja yhteistyötapojen hyödyntäminen sai kiitosta, samoin oman toiminnan arviointi. Ilmapiirin nähtiin kehittyneen viime aikoina parempaan suuntaan.

4.2 Tavastkengän SWOT-analyysi

VAHVUUDET Maisema, ainutlaatuinen luonto Tiivis kylärakenne Vahva maatalous, maanviljelysmaisema Työpaikat kohtuetaisyydellä Yhteisöllisyys, halu kehittyä, ihmiset Syrjäinen sijainti, erämaahenkisyys Kotiseurakkaus Uudet sukupolvet, uudet ajatukset	HEIKKOUEDET Palveluiden puute Passiivisuus, kateus, vanhat eripurat Syrjäinen sijainti Ajan ja resurssien puute Asuntojen ja tonttien puute Ikääntyminen Ei osata markkinoida
MAHDOLLISUUDET Luonto, maisemat Osaavat ihmiset Houkutteleva, maaseutumainen asuinpaikka Kotiseurakkaus Yhdistystoiminta Ihmiset, kyläläiset Perinnekeksitöiden uusi tuleminen Yhteiset tapahtumat, pois muuttaneiden aktivointi Luontomatkailu	UHAT Väestökato, ikääntyminen Maatalouden rakennemuutos Päättäjien tahtotila Pitkät välimatkat Sisäiset ristiriidat Talkoohengen vähentyminen

5. Toimenpiteet Tavastkengän kehittämiseksi

Aiempien kyläsuunnitelmien, kyläkyselyiden ja viime vuosina pidettyjen kyläiltojen perusteella Tavastkengältä on noussut esille monia kehityskohteita, jotka tulee ottaa huomioon kyläyhdistyksen tulevien vuosien toimintaa suunniteltaessa. Niiden toteuttaminen vaatii kuitenkin kylälaisten yhteistyötä, varainkeruun kehittämistä ja ulkopuolisen rahoituksen saamista.

Tulevien vuosien kehitystyön tavoitteet voidaan tiivistää kolmeen kohtaan:

1. Kylälaisten palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien turvaaminen ja parantaminen
2. Kylän tontti- ja asuntotarjonnan lisääminen
3. Uusien asukkaiden saaminen kylälle

5.1 Varainkeruu

Kyläyhdistyksen toiminnan perusrahoitus on perinteisesti saatu jäsenmaksuista, kylätalon vuokratuloista, kahvion ja arpajaisten pitämisestä sekä kunnan avustuksista. Vuodesta 2012 lähtien merkittävän uuden tulonlähteen on muodostanut kirjamyynti, josta saadusta lisätulosta yhdistys sai lisää taloudellista liikkumavaraa toiminnalleen.

Ulkopuolisia rahoituslähteitä on hyödynnetty viime vuosina runsaasti Tavastkengän hanketoiminnassa. Pieniin yksittäisiin kohteisiin ja hankintoihin on hyödynnetty Keskipiste-Leaderin Yhteisö-Leader avustuksia. Kirjojen julkaisuun on haettu Museoviraston julkaisuavustuksia. Kylätalon kunnostukseen ja kehittämiseen on saatu sekä Suomen Kotiseutuliiton korjausavustuksia että Keskipiste-Leaderin myöntämää hankerahaa. Kurkelanjärven kosteikko- ja rantalaidunhankkeisiin on saatu avustusta

Kuva 7 Peruskorjattu Kylätalo tarjoaa entistä paremmat tilat erilaisten juhlien ja tapahtumien järjestämiseen. Kuvannut Matti Leiviskä 29.11.2016.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta. Kaikkiaan erilaisia avustuksia on anottu ja saatu vuoden 2012 jälkeen yli 100 000 euroa. Suuri osa tästä summasta on mennyt Kylätalon peruskorjaukseen ja kehittämiseen.

Tulevaisuudessa varainkeruun perustana säilynevät kunnan avustukset, jäsenmaksut sekä erilaisten tuotteiden myyminen ja vuokraaminen. Jäsenmaksujen korottaminen on mahdollista vain, jos tarjottavia jäsenetuja voidaan parantaa merkittävästi. Yhtenä uutena varainkeruun muotona isompiin hankkeisiin voisi

kokeilla joukkorahoitusta. Ulkopuolisen rahoituksen hankkiminen esimerkiksi Keskipiste-Leaderin kautta on jatkossakin välttämätöntä, mikäli isompia kehityshankkeita aiotaan toteuttaa.

5.2. Toteutetut hankkeet

Tavastkengän edellinen kyläkysely tehtiin vuonna 2010. Tuolloin kylään esitettiin seuraavanlaisia hankkeita:

- Maisemaan ja ympäristöön liittyvät hankkeet; vesistöjen kunnostaminen (Kurkelanjärvi, Siikajoki), maisemanhoito, jätevedet (vrt. Kurkelanjärven kosteikko, Ala-Kurkelan rantalaidun)
- Rakennusten kunnostaminen sekä arkeologiseen tutkimukseen liittyvät hankkeet (vrt. Kylätalon kunnostus, Makkolan aitan ja Korpelan kattaminen)
- Retkeily- ja moottorikelkkailureittihankkeet.
- Yrityshautomot, osuuskuntatoiminta, koulun pelastaminen.
- Perusmaatalouden kehittämishankkeet, peltojen uusjako ja bioenergia-hankkeet.

Näihin toiveisiin on vastattu melko hyvin, kun katsotaan kylällä 2010-luvulla toteutettuja hankkeita.

Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran omia hankkeita ovat olleet seuraavat:

Kylähistoria-hanke 2007–2012. Kerättiin materiaalia arkistoista ja kyläläisiä haastattelemalla kylähistoriakirjaa varten. Kirja julkaistiin tammikuussa 2012. Yhteistyökumppanit: Jokihelmen opisto, Museovirasto, Pro Pyhäntä. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 7000 €.

Kylän kotisivut 2008, 2015. Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura perusti kylän kotisivut osoitteeseen www.tavastkenka.fi. Sivut uusittiin täysin vuonna 2015. Yhteistyökumppanit: Keskipiste-Leader. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 500 €.

Facebook-ryhmä 2010. Kyläläiset perustivat Tavastkengälle oman Facebook-ryhmän, jossa on jäseniä paljon enemmän kuin kylällä vakituksia asukkaita. Ryhmä toimii kohtauspaikkana ja tiedotuskanavana kaikille nykyisille ja entisille kyläläisille.

Kyläalbumi-hanke 2012–2016. Hankkeessa digitoitiin 13 000 vanhaa valokuvaa kyläläisten perhealbumeista. Kuvien digitoijiksi palkattiin neljä paikallista nuorta vuosina 2012–2015. Kerättyjä kuvia koottiin Kyläalbumi-kirjaksi, joka julkaistiin heinäkuussa 2016. Yhteistyökumppanit: Jokihelmen opisto, Museovirasto, Pro Pyhäntä. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 7000 €.

Kurkelanjärven kosteikko ja Ala-Kurkelan rantalaidun 2013–2019. Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura on vuodesta 2013 lähtien hoitanut yhtä kylän keskeistä maisema-aluetta. Alueen alkuraivaus tehtiin kansainvälisen työleirin voimin 2013. Raivausta on jatkettu vuosina 2014 ja 2016. Yhteistyökumppanit: ProAgria Oulun Vyyhti-hanke, YmpäristöAgro-hanke, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 33 478 € + 3357,70 €

Kuva 8 Kelluva kaivinkone Kurkelanjärvellä. Kuvannut Matti Leiviskä 5.8.2014.

Kylätalon korjaushanke 2014–2016. Hankkeessa Kylätalo peruskorjattiin ja lisättiin sen käyttömahdollisuuksia. Yhteistyökumppani: Suomen Kotiseutuliitto. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 44 000 €.

Kylätalon ulkovarasto ja kalustehankinnat -hanke 2016. Kylätalolle rakennettiin uusi ulkovarasto ja hankittiin uusia kalusteita ja laitteita. Hankkeen tavoitteena on lisätä ja monipuolistaa talon käyttömahdollisuuksia. Yhteistyökumppani: Keskipiste-Leader. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 25 467,75 €.

Postikatos. Rakennettiin hirsinen katos entisen kyläkaupan pihalle suojaamaan postin viikonloppujakelulaatikoita. Katokseen tehtiin myös kylän ilmoitustaulu. Hankkeeseen saatu ulkopuolinen rahoitus: 1000 €.

Tavastkenkä on ollut mukana myös muutamissa muiden toimijoiden hallinnoimissa hankkeissa:

Bionenergian edelläkävijät 2008–2011. Tavastkenkä oli yksi Bioenergian pilottikylistä Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeessa edistettiin lähellä tuotetun energian tuotannon ja käytön kokonaisvaltaista suunnittelua ja laadittiin kylälle maisemaselvitys, jossa kartoitettiin tärkeiksi koettuja maisemanhoitokohteita. Yhteistyökumppanit: ProAgria Oulu, Metsäkeskus.

Siikaverkko-hanke 2013–2014. Siikaverkko Osuuskunta rakensi Tavastkengän alueelle valokuituverkon kesällä 2014. Kyläyhdistyksen toimijat markkinoivat talkoilla valokuituliittymiä kylän talouksiin, minkä ansiosta yli 80 prosenttia talouksista tilasi liittymän ja valokuituverkko voitiin rakentaa. Yhteistyökumppanit: Siikaverkko Osuuskunta, Pyhännän kunta.

Näiden lisäksi Tavastkengällä on hyödynnetty erilaisten esiselvitysten ja suunnitelmien tekemisessä monia alueella toimineita hankkeita, mm. YmpäristöAgro, VYYHTI, Yhteisöhautomo ja Matkailusta nostetta - hankkeita.

5.4. Kansainvälinen toiminta

Viime vuosina Tavastkengällä on aktivoitu myös kansainvälisten yhteyksien luomisessa. Kylällä on tähän mennessä järjestetty kolme kansainvälistä työleiriä yhteistyössä KVT-Finland ry:n kanssa vuosina 2013, 2014 ja 2016. Eri puolilta maailmaa saapuneet vapaaehtoiset ovat tehneet monenlaisia talkootöitä ja tutustuneet suomalaiseen luontoon, historiaan ja kulttuuriin. Majoitus on järjestetty Tavastkengän koululla.

I kansainvälinen työleiri 5.–16.7.2013. Leirille osallistui 11 nuorta eri puolilta maailmaa: Taiwanista, Tšekistä, Turkista, Venäjältä, Puolasta ja Afganistanista. Leirinvetäjinä toimivat Katja Pilvi ja Inkeri Haataja, leiri-isäntänä Matti Leiviskä. Leirin aikana raivattiin Ala-Kurkelan rantalaidunta ja osallistuttiin kyläpäivien järjestelyihin.

II kansainvälinen työleiri 11.–24.8.2014. Leiri järjestettiin yhdessä Pyhännän Maa- ja kotitalousseuran ja Pro Pyhännän kanssa. Leirille osallistui 13 nuorta Taiwanista, Venäjältä, Tšekistä, Japanista, Espanjasta, Puolasta ja Itävallasta. Leirinvetäjinä toimivat Erika Huovinen ja Anne Karppinen, leiri-isäntänä Matti Leiviskä. Leirin aikana raivattiin Ala-Kurkelan rantalaidunta, rakennettiin perinneaitaa Pyhännän kotiseutumuseolle ja osallistuttiin Perttulinpäivien järjestelyihin

III kansainvälinen työleiri 4.–18.7.2016. Leirille osallistui 15 nuorta Tšekistä, Unkarista, Romaniasta, Espanjasta, Thaimaasta, Taiwanista, Malesiasta ja Namibiasta. Leirinvetäjinä toimivat Erika Huovinen, Inkeri Haataja ja Johanna Mühlwitz Saksasta, leiri-isäntänä Matti Leiviskä. Leirin aikana raivattiin Ala-Kurkelan rantalaidunta, tehtiin erilaisia maalaus- ja kokoamistöitä Kylätalolla ja osallistuttiin kyläpäivien järjestelyihin.

Mikäli kiinnostusta ja mahdollisuuksia työleirien järjestämiseen riittää, kannattaa niitä järjestää jatkossakin. Leirit ovat erinomainen tapa saada kylälle ylimääräistä talkootyövoimaa isompia projekteja varten. Lisäksi leirin ovat tapahtumia itsessään: ne tuovat väriä kyläkuvaan ja aktivoivat kylän asukkaita.

5.3. Tulevat hankkeet

Eri tilaisuuksissa ja keskusteluissa on noussut esille monia kehittämishankkeita, joilla parannettaisiin kylän viihtyisyyttä, lisättäisiin kyläläisten harrastusmahdollisuuksia ja kohennettaisiin kylän luontokohteita. Koska yhdistysten resurssit ovat rajalliset, ei kaikkia hankkeita voida toteuttaa yhtä aikaa, vaan ne on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Vuoden 2016 kyläkyselyn perusteella Tavastkengän tärkeimmiksi kehittämishankkeiksi lähivuosina nostettiin koulukiinteistön kehittäminen, Kurkelanjärven virkistyskäytön lisääminen ja Törmäsjoen Myllykosken kunnostaminen. Myös uusien asukkaiden hankkiminen nousi esille monissa vastauksissa. Seuraavissa

kappaleissa on esitetty tiivistettynä, mitä nämä hankkeet voisivat pitää sisällään. Jokaisesta niistä pitää laatia ennen toteuttamista tarkat suunnitelmat ja kustannusarviot. Tässä esitetyt hankkeiden toteuttamisvuodet ovat suuntaa-antavia. Hankkeiden toteutumista seurataan vuosittain Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran kevätkokouksissa.

Koulukiinteistön kehittäminen. Pyhännän kunta haluaa luopua Tavastkengän koulukiinteistöstä. Mikäli Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura päättää ostaa koulun, siirtyisi se seuran omistukseen vuoden 2018 alussa. Sitä ennen pitää laatia tarkempi suunnitelma ja kustannusarvio koulun jatkokäytöstä ja kehittämisestä. Ensimmäisenä pitää tehdä koulun energiaremontti, joka sisältää muun muassa lämmitysjärjestelmän muuttamisen öljystä hakkeelle sekä aurinkolämpö- ja aurinkosähkökeräinten

Kuva 9 Tavastkengän koulu tarjoaa hyvät puitteet monenlaiselle toiminnalle, mutta iso kiinteistö tuo mukanaan myös omat haasteensa. Kuvannut Matti Leiviskä 22.5.2010.

hankkimisen. Toisessa vaiheessa koulun tiloja peruskorjataan ja kehitetään tulevaa käyttöä varten. Toteuttaminen: 2017–2020.

Kylän tonttipörssin aktivointi. Uusien asukkaiden saaminen Tavastkengälle vaatii tonttitarjonnan lisäämistä ja tyhjillään olevien kiinteistöjen saamista myyntiin tai vuokralle. Sekä tontteja että myytäviä/vuokrattavia kiinteistöjä pitää aktiivisesti kartoittaa joko talkoovoimin tai erillisen hankkeen avulla. Toteuttaminen: 2017.

Keveyen liikenteen väylän saaminen kylälle. Tavastkengäntielle Koivulantien ja Koulunmäen väliselle tieosuudelle tarvitaan keveyen liikenteen väylä. Tällä tieosuudella liikkuu päivittäin paljon jalankulkijoita, pyöräilijöitä ja hevosharrastajia sekä raskasta liikennettä, kuten traktoreita ja sorakuorma-autoja. Varsinkin talvisaikaan kapea tie on vaarallinen varsinkin lapsille. Tieosuudelle on saatava erillinen keveyen liikenteen väylä tai tietä on levennettävä niin, että siitä voidaan erottaa oma kaistansa jalankulkijoille ja pyöräilijöille.

Kurkelanjärven virkistyskäyttö. Kylän keskellä sijaitsevan Kurkelanjärven kunnostaminen ja hyödyntäminen on nähty tärkeänä kaikissa 2000-luvulla tehdyissä kyselyissä. Nykyiset kosteikko ja rantalaidunhankkeet päättyvät vuonna 2020. Tulevaisuudessa järven rannalle on kaavailtu muun muassa hiekkarantaa, venelaituria, nuotiopaikkaa, lintutornia ja pitkospuita, jotka kiertäisivät järven ympäri. Järven kunnan parantuessa siitä on mahdollista saada hieno lähivirkistysalue kyläläisille. Toteuttaminen: 2020–2021.

Törmäsjoen Myllykosken kunnostaminen. Törmäsjoen Myllykosken kalataloudellisesti kunnostamisesta laadittiin vuonna 2014 suunnitelma, jonka avulla koskea palautettaisiin lähemmäs luontaista tilaa. Kunnostus parantaisi joessa esiintyvien purotaimenten lisääntymismahdollisuuksia ja lisäisi mahdollisuuksia joen virkistyskäyttöön. Toteuttaminen: 2022

Tavastkengänjärven lintukosteikko. Kylän entisestä nimikkojärvestä olisi mahdollista kunnostaa lintukosteikko, jonka rannalle sopisivat myös nuotiopaikka, pitkospuut ja lintutorni.

Lopuksi

Tähän kyläsuunnitelmaan on pyritty tiivistämään mahdollisimman kattavasti ja puolueettomasti Tavastkengän kyläläisten yhteinen tahtotila kylän kehittämistä. Suunnitelmaa varten teetettiin kyläkysely, joka oli kaikkien kiinnostuneiden vastattavissa sähköisenä kylän kotisivuilla ja paperisena Tavastkengän sivukirjastolla. Kyselyn analysoinnissa hyödynnettiin ulkopuolista näkemystä eli Kylillä kelpaa -hanketta.

Kyläsuunnitelmaa käsiteltiin Tavastkengän Maa- ja kotitalousseuran johtokunnassa 12.2.2017, minkä jälkeen se asetettiin vapaasti luettavaksi ja kommentoitavaksi kylän kotisivuille ja Tavastkengän sivukirjastoon. Lopulta suunnitelma hyväksyttiin yhdistyksen yleisessä kokouksessa 19.2.2017.

Hyväksymällä tämän suunnitelman kyläläiset ovat hyväksyneet myös siinä esitetyt tavoitteet ja pyrkivät toteuttamaan niitä kukin omien voimavarojensa mukaan. Tavoitteet eivät ole mahdottomia vaan täysin toteuttavissa, mikäli yhteistä tahtoa ja talkoohenkeä löytyy. Kuten tiedetään, molempia on Tavastkengällä aina riittänyt.

Lähteet

DNA, kuuluvuuskartta, <https://www.dna.fi/kuuluvuus-ja-peittoalueet>

Elisa, kuuluvuuskartta, <https://elisa.fi/kuuluvuus/>

Sonera, kuuluvuuskartta, <https://www.sonera.fi/asiakastuki/ohjeet/Peittoaluekartta?id=1398>

Liikennevirasto, tiekartat, <http://www.liikennevirasto.fi/kartat/tiekartat>

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnan Palveluhakemisto, <http://www.haapavesi-siikalatva.fi/sivu/fi/palvelut/yrityspalvelut/palveluhakemisto>

Tavastkengän kyläkysely 2010.

Tavastkengän kyläkysely 2016.

Tilastokeskus, väkilukutilastot.

Kirjallisuus

Katsaus suomalaisen työn tulevaisuuteen. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki 2014.

Anita Keränen, *Tavastkengän kylä. Väestö, elinolosuhteet ja kyläyhteisö.* Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopiston maantieteen laitos 1981.

Sanukka Lehtiö, *Tavastkengän kyläsuunnitelma.* Diplomityö. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto, Oulu 2004.

Matti Leiviskä, *Pyhännän historia I: kivikaudelta 1900-luvulle.* Pyhännän kunta ja Siikalatvan seurakunta, Pyhäntä 2015.

Matti Leiviskä, *Pyhännän historia II: itsenäistymisestä vuoteen 1959.* Pyhännän kunta ja Siikalatvan seurakunta, Pyhäntä 2015.

Matti Leiviskä, *Tavastkenkä – Tietoja ja tarinoita Pyhännän kunnan Tavastkengän kylästä kivikaudelta 2000-luvulle.* Tavastkengän Maa- ja kotitalousseura ry, Pyhäntä 2011.